

**Codul de procedură civilă
și
legislație conexă
2023**

**Ediție PREMIUM
– august –**

**Codul de procedură civilă
și
legislație conexă
2023**

Ediție PREMIUM

**Ediție îngrijită
de prof. univ. dr.
Dan Lupașcu**

**Universul Juridic
București
-2023-**

CARTEA I

Dispoziții generale

Titlul I

Acțiunea civilă

Art. 29. Noțiune. Acțiunea civilă este ansamblul mijloacelor procesuale prevăzute de lege pentru protecția dreptului subiectiv pretins de către una dintre părți sau a unei alte situații juridice, precum și pentru asigurarea apărării părților în proces.

• **UNIFICARE PRACTICĂ JUDICIARĂ.** *V. IA.1., infra, art. 204 (Minuta întâlnirii președinților SC - ICCJ și CA; Craiova, 26-27 mai 2022, inm-lex.ro).*

Art. 30. Cereri în justiție. (1) Oricine are o pretenție împotriva unei alte persoane ori urmărește soluționarea în justiție a unei situații juridice are dreptul să facă o cerere înaintea instanței competente.

(2) Cererile în justiție sunt principale, accesorii, adiționale și incidentale.

(3) Cererea principală este cererea introductivă de instanță. Ea poate cuprinde atât capete de cerere principale, cât și capete de cerere accesorii.

(4) Cererile accesorii sunt acele cereri a căror soluționare depinde de soluția dată unui capăt de cerere principal.

(5) Constituie cerere adițională acea cerere prin care o parte modifică pretențiile sale anterioare.

(6) Cererile incidentale sunt cele formulate în cadrul unui proces aflat în curs de desfășurare.

• **UNIFICARE PRACTICĂ JUDICIARĂ.** *V. IA.1., infra, art. 204 (Minuta întâlnirii președinților SC - ICCJ și CA; Craiova, 26-27 mai 2022, inm-lex.ro).*

Art. 31. Apărări. Apărăriile formulate în justiție pot fi de fond sau procedurale.

Art. 32. Condiții de exercitare a acțiunii civile. (1) Orice cerere poate fi formulată și susținută numai dacă autorul acesteia:

- are capacitate procesuală, în condițiile legii;
- are calitate procesuală;
- formulează o pretenție;
- justifică un interes.

(2) Dispozițiile alin. (1) se aplică, în mod corespunzător, și în cazul apărărilor.

• **RIL. Dec. ICCJ (RIL) nr. 2/2016 (M. Of. nr. 263 din 7 aprilie 2016):** „În interpr. și aplic. art. 279 alin. (2) CM, pt. acțiunile priv. reconstituirea vechimii în muncă, anterioare intrării în vigoare a NCPC/același text de lege ref. art. 32 alin. (1) lit. b) și art. 36 NCPC, pt. acțiunile în reconstituirea vechimii în muncă, introduse de la momentul intrării în vigoare a NCPC și în continuare; art. 111 CPC 1865 pt. acțiunile priv. constatarea încadrării activității desfășurate în grupele I și II de muncă introduse sub imperiul acestei reglementări/art. 35 ref. art. 32 alin. (1) lit. b) și art. 36 NCPC, pt. același tip de acțiuni, formulate după intrarea în vigoare a codului actual, în toate ipotezele, atunci când angajatorul nu mai există din punct de vedere juridic (lichidat, radiat), justifică legitimare procesuală pasivă casele teritoriale de pensii, în situația în care nu există documente primare. (...) În interpr. și aplic. art. 41 alin. (1) CPC 1865/art. 32 alin. (1) lit. a) și art. 56 alin. (1) NCPC, respectiv a art. 136 L. nr. 85/2006 priv. procedura insolvenței (...) /art. 180 L. nr. 85/2014 priv. procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență, angajatorul desființat în urma procedurilor de insolvență, finalizate cu radierea din registrele specifice, nu poate sta în judecată, neavând capacitate procesuală de folosință, iar fostul lichidator, chemat în judecată în nume propriu, nu are calitate procesuală pasivă”.

- **JURISPRUDENȚĂ.** *V. Dec. ICCJ (SC II) nr. 314/2021 (infra, art. 38).*
- **UNIFICARE PRACTICĂ JUDICIARĂ.** *V. I.A.1., infra, art. 204 (Minuta întâlnirii președinților SC – ICCJ și CA; Craiova, 26-27 mai 2022, inm-lex.ro).*

Art. 33. Interesul de a acționa. Interesul trebuie să fie determinat, legitim, personal, născut și actual. Cu toate acestea, chiar dacă interesul nu este născut și actual, se poate formula o cerere cu scopul de a preveni încălcarea unui drept subiectiv amenințat sau pentru a preîntâmpina producerea unei pagube iminente și care nu s-ar putea repara.

- **JURISPRUDENȚĂ.** *Dec. ICCJ (SC I) nr. 110/2016 (www.scj.ro): „Interesul, ca o condiție de exercitare a acțiunii civile, reprezintă folosul practic urmărit de o parte prin declanșarea procedurii judiciare, iar acesta trebuie să fie legitim, născut, direct și actual. În speță, recurenta (...) se situează pe poziția părții care a câștigat procesul, de vreme ce cererea de revizuire formulată (împotriva sa) (...) a fost respinsă (...) ca inadmisibilă, urmare a admiterii excepției de inadmisibilitate a revizuirii invocată chiar de ea. Cum calitatea de parte în proces nu este suficientă pentru declararea căii de atac, fiind necesar ca cel care critică hotărârea să justifice și interesul de a o ataca, cel care a avut câștig într-o cauză (cum este situația recurentei ...) nu are interes, neputând demonstra drepturile care i-au fost lezate. Drept urmare, recursul declarat de această recurentă va fi respins ca fiind lipsit de interes”.*
- **UNIFICARE PRACTICĂ JUDICIARĂ.** *V. I.G.4., infra, art. 712 (Minuta întâlnirii reprezentanților CSM cu președinții SC – ICCJ și CA; Pitești, 14-15 noi. 2019, inm-lex.ro).*

Art. 34. Realizarea drepturilor afectate de un termen. (1) Cererea pentru predarea unui bun la împlinirea termenului contractual poate fi făcută chiar înainte de împlinirea acestui termen.

(2) Se poate, de asemenea, cere, înainte de termen, executarea la termen a obligației de întreținere sau a altei prestații periodice.

(3) Pot fi încuviințate, înainte de împlinirea termenului, și alte cereri pentru executarea la termen a unor obligații, ori de câte ori se va constata că acestea pot preîntâmpina o pagubă însemnată pe care reclamantul ar încerca-o dacă ar aștepta împlinirea termenului.

Art. 35. Constatarea existenței sau inexistenței unui drept. Cel care are interes poate să ceară constatarea existenței sau inexistenței unui drept. Cererea nu poate fi primită dacă partea poate cere realizarea dreptului pe orice altă cale prevăzută de lege.

- **RIL.** *V. Dec. ICCJ (RIL) nr. 2/2016 (supra, art. 32).*
- **HP.** *Dec. ICCJ (DCD) nr. 13/2016 (M. Of. nr. 862 din 28 octombrie 2016): „În interpr. și aplic. art. 35 NCPC, art. 111 CPC 1865, art. 2.502 NCC, respectiv art. 268 alin. (2) CM (...), acțiunile în constatarea dreptului la încadrarea în grupe de muncă cf. disp. OJMMOS, MS și CNPMJ nr. 50/1990 [abrog.] intră în categoria acțiunilor în constatare de drept comun și sunt imprescriptibile”.*
- **Dec. ICCJ (DCD) nr. 37/2016 (M. Of. nr. 114 din 10 februarie 2017): „În interpr. și aplic. art. 16 alin. (1) și art. 57 alin. (5) și (6) CM, combinat cu art. 211 lit. b) L. nr. 62/2011 [abrog.]; v. L. nr. 367/2022 priv. dialogul social (M. Of. nr. 1238 din 22 decembrie 2022; cu modif. ult.), art. 35 NCPC și art. 6 CEDO, în ipoteza neîndeplinirii de către părți a obligației de încheiere a contractului individual de muncă în formă scrisă, persoana fizică care a prestat muncă pentru și sub autoritatea celeilalte părți are deschisă calea acțiunii în constatarea raportului de muncă și a efectelor acestuia și în situația în care respectivul raport de muncă a încetat anterior sesizării instanței”.**

- **CEDO.** *V. CtEDO-62710/00, CtEDO-78037/01 (supra, art. 6 NCPC).*

Art. 36. Calitatea procesuală. Calitatea procesuală rezultă din identitatea dintre părți și subiectele raportului juridic litigios, astfel cum acesta este dedus judecății. Existența sau inexistența drepturilor și a obligațiilor afirmate constituie o chestiune de fond.

- **RIL.** *V. Dec. ICCJ (RIL) nr. 2/2016 (supra, art. 32 NCPC).*

• UNIFICARE PRACTICĂ JUDICIARĂ. V.:

– **II.4. Sezină.** Posibilitatea introducerii în judecată a moștenitorilor sezinari în ipoteza decesului părții pe parcursul procesului, în lipsa emiterii certificatului de moștenitor, de calitate de moștenitor ori a dovedirii acceptării moștenirii în orice mod (*Minuta întâlnirii reprezentanților CSM cu președinții SC – ICCJ și CA; Pitești, 14-15 noi. 2019, inm-lex.ro*).

– **9., infra, art. 458** (*Minuta întâlnirii președinților secțiilor specializate – ICCJ și CA dedicate unificării practicii judiciare în domeniul contencios administrativ și fiscal; Cluj-Napoca, 5-6 mai 2022, inm-lex.ro*).

Art. 37. Legitimarea procesuală a altor persoane. În cazurile și condițiile prevăzute exclusiv prin lege, se pot introduce cereri sau se pot formula apărări și de persoane, organizații, instituții sau autorități, care, fără a justifica un interes personal, acționează pentru apărarea drepturilor ori intereselor legitime ale unor persoane aflate în situații speciale sau, după caz, în scopul ocrotirii unui interes de grup ori general.

Art. 38. Transmiterea calității procesuale. Calitatea de parte se poate transmite legal sau convențional, ca urmare a transmisiunii, în condițiile legii, a drepturilor ori situațiilor juridice deduse judecării.

• **JURISPRUDENȚĂ. Dec. ICCJ (SC II) nr. 314/2021** (www.scj.ro): „18. (...) Cum transmiterea calității procesuale, în sensul art. 38 NCP, nu a avut loc în cauză întrucât, în cazul persoanelor juridice, transmiterea legală a calității procesuale se realizează prin reorganizarea sau transformarea persoanei juridice care are calitatea de parte în proces, ceea ce în speță nu s-a înfăptuit, pârâta (...) fiind dizolvată și radiată din registrul comerțului, iar despre o transmitere convențională a calității procesuale nu se poate vorbi, în mod corect instanța de apel, raportându-se la considerentele sentinței de închidere a falimentului și radierii (...), a respins cererea de introducere în cauză a foștilor asociați (...), critica recurentei-reclamante fiind neîntemeiată. Nu se poate reține o încălcare de către instanța de apel a art. 32 și art. 56 NCP și nici a Dec. ICCJ (RIL) nr. 2/2016, instanța de apel procedând corect la admiterea excepției lipsei capacității de folosință (...) și de respingere a lărgirii cadrului procesual prin introducerea în cauză a foștilor asociați ai societății falite radiate”.

• **UNIFICARE PRACTICĂ JUDICIARĂ. V. B)12., infra, art. 39** (*Minuta întâlnirii președinților secțiilor specializate [foste comerciale] ICCJ și CA [online]; Buc., 15 dec. 2020, inm-lex.ro*).

Art. 39. Situația procesuală a înstrăinătorului și a succesorilor săi. (1) Dacă în cursul procesului dreptul litigios este transmis prin acte între vii cu titlu particular, judecata va continua între părțile inițiale. Dacă însă transferul este făcut, în condițiile legii, prin acte cu titlu particular pentru cauză de moarte, judecata va continua cu succesorul universal ori cu titlu universal al autorului, după caz.

(2) În toate cazurile, succesorul cu titlu particular este obligat să intervină în cauză, dacă are cunoștință de existența procesului, sau poate să fie introdus în cauză, la cerere ori din oficiu. În acest caz, instanța va decide, după împrejurări și ținând seama de poziția celorlalte părți, dacă înstrăinătorul sau succesorul universal ori cu titlu universal al acestuia va rămâne sau, după caz, va fi scos din proces. Dacă înstrăinătorul sau, după caz, succesorul universal ori cu titlu universal al acestuia este scos din proces, judecata va continua numai cu succesorul cu titlu particular care va lua procedura în starea în care se află la momentul la care acesta a intervenit sau a fost introdus în cauză.

(3) Hotărârea pronunțată contra înstrăinătorului sau succesorului universal ori cu titlu universal al acestuia, după caz, va produce de drept efecte și contra succesorului cu titlu particular și va fi întotdeauna opozabilă acestuia din urmă, cu excepția cazurilor în care a dobândit dreptul cu bună-credință și nu mai poate fi evins, potrivit legii, de către adevăratul titular.

● **UNIFICARE PRACTICĂ JUDICIARĂ. V. B).12.** Problema cesiunii de creanță în faza apelului în litigiile având ca obiect constatarea clauzelor abuzive în contractele de credit bancar. Persoana în sarcina căreia poate fi stabilită obligația de restituire a sumelor de bani încasate în temeiul clauzelor abuzive, în contextul cesionării creanței de către bancă (Minuta întâlnirii președinților secțiilor specializate [foste comerciale] ICCJ și CA [online]; Buc, 15 dec. 2020, inm-lex.ro).

Art. 40. Sancțiunea încălcării condițiilor de exercitare a acțiunii civile. (1) Cere-urile făcute de o persoană care nu are capacitate procesuală sunt nule sau, după caz, anulabile. De asemenea, în cazul lipsei calității procesuale sau a interesului, instanța va respinge cererea ori apărarea formulată ca fiind făcută de o persoană sau împotriva unei persoane fără calitate ori ca lipsită de interes, după caz.

(2) Încălcarea dispozițiilor prezentului titlu poate, de asemenea, atrage aplicarea și a altor sancțiuni prevăzute de lege, iar cel care a suferit un prejudiciu are dreptul de a fi despăgubit, potrivit dreptului comun.

Titlul II

Participanții la procesul civil

Capitolul I

Judecătorul. Incompatibilitatea

Art. 41. Cazuri de incompatibilitate absolută. (1)¹⁾ Judecătorul care a pronunțat o încheiere interlocutorie sau o hotărâre prin care s-a soluționat cauza nu poate judeca aceeași pricină în apel, recurs, contestație în anulare sau revizuire și nici după trimiterea spre rejudecare, cu excepția cazului în care este chemat să se pronunțe asupra altor chestiuni decât cele dezlegate de instanța de apel sau, după caz, de recurs.

(2) De asemenea, nu poate lua parte la judecată cel care a fost martor, expert, arbitru, procuror, avocat, asistent judiciar, magistrat-asistent sau mediator în aceeași cauză.

● **RIL. Dec. ICCJ (RIL) nr. 24/2020** (M. Of. nr. 144 din 11 februarie 2021): „În cazul în care judecătorul este investit să judece o cale extraordinară de atac de retractare împotriva unei dec. date tot într-o cale extraordinară de atac de retractare exercitată succesiv împotriva hot. sale din apel sau recurs, nu sunt aplicabile prev. art. 41 alin. (1) tz. I NCPP, dacă din circumstanțele particulare ale litigiului reiese în mod evident că acesta nu este pus în situația de a-și evalua, direct sau indirect, propria hot. În temeiul art. 41 alin. (1) NCPP, judecătorul care a pronunțat dec. din apel este incompatibil absolut să soluționeze cererea de revizuire sau contestația în anulare exercitată împotriva dec. date în recursul declarat împotriva dec. sale din apel”.

● **JURISPRUDENȚĂ. V. Dec. ICCJ (C5) nr. 25/2014** (infra, art. 497).

● **UNIFICARE PRACTICĂ JUDICIARĂ. V. I.B.1.** Existența cazului de incompatibilitate absolută prevăz. de art. 41 alin. (1) NCPP în ipoteza în care un judecător a pronunțat o hot. jud. într-o pricină, iar ulterior acestuia îi revine spre soluționare recursul/revizuirea/contestația în anulare promovate împotriva unei dec. pronunțate într-un apel/recurs/contestație în anulare/revizuire declarate împotriva hot. jud. pe care a pronunțat-o; **I.B.2.** Soluția ce se impune a fi pronunțată asupra declarației de abținere a unui judecător de la judecarea unei contestații în anulare îndreptate împotriva a două hot. jud. diferite, una dintre acestea fiind pronunțată de către judecătorul ce se declară incompatibil cu priv. la întreaga cauză (Minuta întâlnirii președinților SC – ICCJ și CA; Timișoara, 5-6 mar. 2020, inm-lex.ro).

Art. 42. Alte cazuri de incompatibilitate. (1) Judecătorul este, de asemenea, incompatibil de a judeca în următoarele situații:

1. când și-a exprimat anterior părerea cu privire la soluție în cauza pe care a fost desemnat să o judece. Punerea în discuția părților, din oficiu, a unor chestiuni de fapt sau de drept, potrivit art. 14 alin. (4) și (5), nu îl face pe judecător incompatibil;

¹⁾ Alin. (1) al art. 41 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 2 L. nr. 310/2018.

2. când există împrejurări care fac justificată temerea că el, soțul său, ascendenții ori descendenții lor sau afinii lor, după caz, au un interes în legătură cu pricina care se judecă;

3. când este soț, rudă sau afin până la gradul al patrulea inclusiv cu avocatul ori reprezentantul unei părți sau dacă este căsătorit cu fratele ori cu sora soțului uneia dintre aceste persoane;

4. când soțul sau fostul său soț este rudă ori afin până la gradul al patrulea inclusiv la vreuna dintre părți;

5. dacă el, soțul sau rudele lor până la gradul al patrulea inclusiv ori afinii lor, după caz, sunt părți într-un proces care se judecă la instanța la care una dintre părți este judecător;

6. dacă între el, soțul său ori rudele lor până la gradul al patrulea inclusiv sau afinii lor, după caz, și una dintre părți a existat un proces penal cu cel mult 5 ani înainte de a fi desemnat să judece pricina. În cazul plângerilor penale formulate de părți în cursul procesului, judecătorul devine incompatibil numai în situația punerii în mișcare a acțiunii penale împotriva sa;

7. dacă este tutore sau curator al uneia dintre părți;

8. dacă el, soțul său, ascendenții ori descendenții lor au primit daruri sau promisiuni de daruri ori alte avantaje de la una dintre părți;

9. dacă el, soțul său ori una dintre rudele lor până la gradul al patrulea inclusiv sau afinii lor, după caz, se află în relații de dușmănie cu una dintre părți, soțul ori rudele acesteia până la gradul al patrulea inclusiv;

10. dacă, atunci când este investit cu soluționarea unei căi de atac, soțul sau o rudă a sa până la gradul al patrulea inclusiv a participat, ca judecător sau procuror, la judecarea aceleiași pricini înaintea altei instanțe;

11. dacă este soț sau rudă până la gradul al patrulea inclusiv sau afin, după caz, cu un alt membru al completului de judecată;

12. dacă soțul, o rudă ori un afin al său până la gradul al patrulea inclusiv a reprezentat sau a asistat partea în aceeași pricină înaintea altei instanțe;

13. atunci când există alte elemente care nasc în mod întemeiat îndoiele cu privire la imparțialitatea sa.

(2) Dispozițiile alin. (1) privitoare la soț se aplică și în cazul concubinilor.

● **DISPOZIȚII CONEXE. L. nr. 161/2003** *priv. unele măsuri pt. asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prev. și sancț. corupției (M. Of. nr. 279 din 21 aprilie 2003; cu modif. ult.): „Art. 101. Funcția de judecător și procuror este incompatibilă cu orice altă funcție publică sau privată, cu excepția funcțiilor didactice din învățământul superior. Art. 102. Magistrărilor le este interzis: a) să desfășoare activități de arbitraj în litigii civile, comerciale sau de altă natură; b) să aibă calitatea de asociat, membru în organele de conducere, administrare sau control la societăți civile, societăți reglem. de L. nr. 31/1990, rep., cu modif. și compl. ult., inclusiv bănci sau alte instituții de credit, societăți de asigurare sau financiare, companii naționale, societăți naționale ori regii autonome; c) să desfășoare activități comerciale, direct sau prin persoane interpuse; d) să aibă calitatea de membru al unui grup de interes economic. Art. 103. (1) Magistrății nu se subordonează scopurilor și doctrinelor politice. (2) Magistrății nu pot să facă parte din partide politice ori să desfășoare activități cu caracter politic. (3) Magistrății au obligația ca, în exercitarea atribuțiilor, să se abțină de la exprimarea sau manifestarea convingerilor lor politice. Art. 104. Magistrărilor le este interzisă orice manifestare contrară demnității funcției pe care o ocupă ori de natură să afecteze imparțialitatea sau prestigiul acesteia. Art. 105. (1) Magistrătorul le este interzis să participe la judecarea unei cauze, în calitate de judecător sau procuror: a) dacă sunt soți sau rude până la gradul IV inclusiv între ei; b) dacă ei, soții sau rudele lor până la gradul IV inclusiv au vreun interes în cauză. (2) Dispozițiile alin. (1) se aplică și magistratului care participă, în calitate de judecător sau procuror, la judecarea unei cauze în căile de atac, atunci când soțul sau ruda până*

la gr. IV inclusiv a magistratului a participat, ca judecător sau procuror, la judecarea în fond a acelei cauze. (3) Disp. alin. (1) și (2) se completează cu prevederile CPC și ale CPP referitoare la incompatibilități, abținere și recuzare. **Art. 106.** (1) Judecătorul care devine avocat nu poate pune concluzii la instanța unde a funcționat, timp de 2 ani de la încetarea calității de judecător. (2) Procurorul care devine avocat nu poate acorda asistență juridică la organele de urmărire penală din localitatea unde a funcționat, timp de 2 ani de la încetarea calității de procuror. **Art. 107.** Magistratii au obligația de a aduce de îndată la cunoștința președintelui instanței sau, după caz, a procurorului general în subordinea căruia funcționează orice ingerință în actul de justiție, de natură politică sau economică, din partea unei persoane fizice sau juridice ori a unui grup de persoane. **Art. 108.** (1) Încălcarea dispozițiilor art. 101-105 și 107 constituie abateri disciplinare și se sancționează, în raport cu gravitatea abaterilor, cu: a) suspendarea din funcție pe timp de maximum 6 luni; b) îndepărtarea din magistratură. (2) Sancțiunile disciplinare se aplică de către CSM, potrivit procedurii stabilite în L. nr. 92/1992 pentru organizarea judecătorească, republicată, cu modif. și compl. ult. (3) Judecătorul sau procurorul sancționat cu îndepărtarea din magistratură nu poate ocupa nici o funcție de specialitate juridică timp de 3 ani. **Art. 109.** (1) Magistratii pot participa la elaborarea de publicații sau studii de specialitate, a unor lucrări literare ori științifice sau la emisiuni audio-vizuale, cu excepția celor cu caracter politic. (2) Magistratii pot fi membri ai unor comisii de examinare sau de elaborare a unor proiecte de acte normative, a unor documente interne sau internaționale. **Art. 110.** Disp. art. 101-104, 107 și 109 se aplică în mod corespunzător și judecătorilor Curții Constituționale”.

L. nr. 85/2014 priv. procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență (M. Of. nr. 466 din 25 iunie 2014; cu modif. ult.): „**Art. 46.** (2) Disp. art. 42 alin. (1) NCPC privind incompatibilitatea nu sunt aplicabile judecătorului-sindic care pronunță succesiv hotărâri în același dosar, cu excepția situației rejudecării, după anularea hotărârii în apel”.

Art. 43. Abținerea. (1) Înainte de primul termen de judecată grefierul de ședință va verifica, pe baza dosarului cauzei, dacă judecătorul acesteia se află în vreunul dintre cazurile de incompatibilitate prevăzute la art. 41 și, când este cazul, va întocmi un referat corespunzător.

(2) Judecătorul care știe că există un motiv de incompatibilitate în privința sa este obligat să se abțină de la judecarea pricinii.

(3) Declarația de abținere se face în scris de îndată ce judecătorul a cunoscut existența cazului de incompatibilitate sau verbal în ședință, fiind consemnată în încheiere.

Art. 44. Recuzarea. (1) Judecătorul aflat într-o situație de incompatibilitate poate fi recuzat de oricare dintre părți înainte de începerea oricărei dezbateri.

(2) Când motivele de incompatibilitate s-au ivit ori au fost cunoscute de parte doar după începerea dezbaterilor, aceasta trebuie să solicite recuzarea de îndată ce acestea îi sunt cunoscute.

• DISPOZIȚII CONEXE. V. art. 9 lit. a) O.U.G. nr. 80/2013.

Art. 45. Invocarea incompatibilității absolute. În cazurile prevăzute la art. 41, judecătorul nu poate participa la judecată, chiar dacă nu s-a abținut ori nu a fost recuzat. Neregularitatea poate fi invocată în orice stare a pricinii.

Art. 46. Judecătorii care pot fi recuzați. Pot fi recuzați numai judecătorii care fac parte din completul de judecată căruia pricina i-a fost repartizată pentru soluționare.

Art. 47. Cererea de recuzare. Condiții. (1) Cererea de recuzare se poate face verbal în ședință sau în scris pentru fiecare judecător în parte, arătându-se cazul de incompatibilitate și probele de care partea înțelege să se folosească.

(2) Este inadmisibilă cererea în care se invocă alte motive decât cele prevăzute la art. 41 și 42.

(3) Sunt, de asemenea, inadmisibile cererea de recuzare privitoare la alți judecători decât cei prevăzuți la art. 46, precum și cererea îndreptată împotriva aceluiași judecător pentru același motiv de incompatibilitate.

(4) Nerespectarea condițiilor prezentului articol atrage inadmisibilitatea cererii de recuzare. În acest caz, inadmisibilitatea se constată chiar de completul în fața căruia s-a formulat cererea de recuzare, cu participarea judecătorului recuzat.

• **DISPOZIȚII CONEXE.** *V. art. 9 lit. a) O.U.G. nr. 80/2013.*

Art. 48. Abținerea judecătorului recuzat. (1) Judecătorul împotriva căruia este formulată o cerere de recuzare poate declara că se abține.

(2) Declarația de abținere se soluționează cu prioritate.

(3) În caz de admitere a declarației de abținere, cererea de recuzare, indiferent de motivul acesteia, va fi respinsă, prin aceeași încheiere, ca rămasă fără obiect.

(4) În cazul în care declarația de abținere se respinge, prin aceeași încheiere instanța se va pronunța și asupra cererii de recuzare.

Art. 49. Starea cauzei până la soluționarea cererii. (1) Până la soluționarea declarației de abținere nu se va face niciun act de procedură în cauză.

(2) Formularea unei cereri de recuzare nu determină suspendarea judecății. Cu toate acestea, pronunțarea soluției în cauză nu poate avea loc decât după soluționarea cererii de recuzare.

• **RIL. Dec. ICCJ (RIL) nr. 14/2021** (M. Of. nr. 907 din 22 septembrie 2021): „În interpret. și aplic. unitară a art. 49 alin. (2) NCPC, formularea unei cereri de recuzare, înainte sau după începerea oricăror dezbateri, nu împiedică efectuarea actelor de procedură în continuarea judecății, nici dezbaterile în fond a procesului, ci doar pronunțarea hotărârii, până la soluționarea cererii de recuzare”.

• **JURISPRUDENȚĂ. Dec. ICCJ (SC II) nr. 2152/2015** (www.scj.ro): „Judecătorii împotriva cărora a fost formulată cerere de recuzare nu pot face niciun act de procedură sau de judecată, în timpul procedurii soluționării cererii de recuzare (...). Cum, în cauză, cererea de recuzare, formulată de apelanta-reclamantă (...), nu a fost soluționată, hotărârea pronunțată asupra fondului (...) este lovită de nulitate, în temeiul dispozițiilor legale sus menționate”.

Art. 50. Compunerea completului de judecată. (1) Abținerea sau recuzarea se soluționează de un alt complet al instanței respective, în compunerea căruia nu poate intra judecătorul recuzat sau care a declarat că se abține. Dispozițiile art. 47 alin. (4) rămân aplicabile.

(2) Când, din pricina abținerii sau recuzării, nu se poate alcătui completul de judecată, cererea se judecă de instanța ierarhic superioară.

• **JURISPRUDENȚĂ. Dec. ICCJ (SC I) nr. 802/2018** (www.scj.ro): „[art. 50 NCPC] se aplică, în temeiul art. 54 NCPC, în mod corespunzător, și procurorilor, magistraților-asistenți, asistenților judiciari și grefierilor. Sintagma utilizată de legiuitor în cuprinsul art. 50 NCPC, anume alcătuirea completului de judecată, respectiv compunerea completului de judecată, desemnează alcătuirea instanței cu numărul de judecători prevăz. de lege. Nu se face referire la constituirea completului, ce semnifică alcătuirea completului de judecată cu toate persoanele prevăz. de lege: judecători, grefieri, asistenți judiciari, în funcție de materie. Față de cele arătate, disp. art. 50 alin. (2) NCPC devin aplicabile numai în situația în care nu se poate alcătui completul pentru soluționarea cererilor de abținere sau recuzare datorită faptului că la instanța respectivă funcționează un număr de judecători insuficient, ce nu permite alcătuirea completului pentru soluționarea incidentului procedural”.

V. și Dec. ICCJ (SC I) nr. 1454/2016 (infra, art. 54).

Art. 51. Procedura de soluționare a abținerii sau a recuzării. (1) Instanța hotărâște de îndată, în camera de consiliu, fără prezența părților și ascultându-l pe judecătorul recuzat sau care a declarat că se abține, numai dacă apreciază că este necesar. În aceeași condiții, instanța va putea asculta și părțile.

(2) În cazul în care la același termen s-au formulat cereri de recuzare și de abținere pentru motive diferite, acestea vor fi judecate împreună.

(3) Nu se admite interogatoriul ca mijloc de dovadă a motivelor de recuzare.

(4) În cazul admiterii abținerii sau recuzării întemeiate pe dispozițiile art. 42 alin. (1) pct. 11, instanța va stabili care dintre judecători nu va lua parte la judecarea pricinii.

(5) Abținerea sau recuzarea se soluționează printr-o încheiere care se pronunță în ședință publică.

(6) Dacă abținerea sau, după caz, recuzarea a fost admisă, judecătorul se va retrage de la judecarea pricinii. În acest caz, încheierea va arăta în ce măsură actele îndeplinite de judecător urmează să fie păstrate.

Art. 52. Procedura de soluționare de către instanța superioară. (1) Instanța superioară investită cu judecarea abținerii sau recuzării în situația prevăzută la art. 50 alin. (2) va dispune, în caz de admitere a cererii, trimiterea pricinii la o altă instanță de același grad din circumscripția sa.

(2) Dacă cererea este respinsă, pricina se înapoiază instanței inferioare.

Art. 53. Căi de atac. (1) Încheierea prin care s-a respins recuzarea poate fi atacată numai de părți, odată cu hotărârea prin care s-a soluționat cauza. Când această din urmă hotărâre este definitivă, încheierea va putea fi atacată cu recurs, la instanța ierarhic superioară, în termen de 5 zile de la comunicarea acestei hotărâri.

(2) Încheierea prin care s-a încuviințat sau s-a respins abținerea, cea prin care s-a încuviințat recuzarea, precum și încheierea prin care s-a respins recuzarea în cazul prevăzut la art. 48 alin. (3) nu sunt supuse niciunei căi de atac.

(3) În cazul prevăzut la alin. (1), dacă instanța de apel constată că recuzarea a fost în mod greșit respinsă, reface toate actele de procedură și, dacă apreciază că este necesar, dovezile administrate la prima instanță. Când instanța de recurs constată că recuzarea a fost greșit respinsă, ea va casa hotărârea, dispunând trimiterea cauzei spre rejudecare la instanța de apel sau, atunci când calea de atac a apelului este suprimată, la prima instanță.

• **JURISPRUDENȚĂ. Dec. ICCJ (SCJ) nr. 1471/2015** (www.scj.ro): „din coroborarea dispozițiilor art. 53 alin. (1) NCPC, cu prevederile alin. (3) tz. ll al aceluiași art. menționat, rezultă că împotriva încheierii prin care s-a respins recuzarea se poate face recurs, la instanța ierarhic superioară, în termen de 5 zile de la comunicarea hotărârii definitive prin care s-a soluționat cauza, iar nu în termen de 5 zile de când a fost comunicată încheierea recuzată. Pe de altă parte, potrivit prevederilor art. 184 alin. (1) NCPC, punctul de plecare a termenului este stabilit, ca regulă, de momentul comunicării actului de procedură, în speță actul de procedură fiind reprezentat de hotărârea definitivă pronunțată în cauză. Din coroborarea dispozițiilor art. 53 cu prevederile art. 485 alin. (1) tz. ll raportate la art. 468 alin. (2) și (3) NCPC rezultă că mai sunt stabilite expres două modalități echivalente comunicării hotărârii, și anume atunci când comunicarea hotărârii a fost făcută părții odată cu încheierea de încuviințare a executării silite, precum și socotirea hotărârii ca fiind comunicată la data depunerii cererii de recurs, actul de procedură fiind îndeplinit de parte mai înainte de comunicarea acesteia. Acestor cazuri de echipolență specifice apelului și recursului li se adaugă cele reglementate în partea generală a Codului, art. 184 alin. (2) NCPC (actul se consideră comunicat părții și în cazul în care aceasta a primit sub semnătură copie de pe act, precum și în cazul în care a cerut comunicarea actului unei alte părți), precum și cel prevăzut de

art. 457 alin. (3) NCPC (hotărârea se consideră comunicată prin comunicarea deciziei de respingere ca inadmisibilă a unei căi de atac neprevăzute de lege, cale de atac exercitată de parte în considerarea mențiunii inexistente din cuprinsul hotărârii atacate). Cum cazurile de echipolentă au fost prevăzute expres de legiuitor, acestea sunt de strictă de interpretare și aplicare, neputând fi extinse prin analogie, iar recurentul nu se regăsește în niciunul din aceste cazuri, recursul declarat împotriva unei încheieri prin care s-a respins cererea de recuzare, înainte de soluționarea cauzei în fond, este prematur formulat”.

Dec. ICCJ (SC I) nr. 435/2016 (www.scj.ro): „Textul legal anterior citat [art. 53 alin. (1)] instituie condiții speciale privind calea de atac împotriva încheierii de respingere a recuzării, și anume, că aceasta poate fi atacată numai de către părți și doar odată cu hotărârea prin care s-a soluționat cauza. Dispozițiile art. 53 alin. (1) NCPC mai stabilesc că, atunci când hotărârea prin care s-a soluționat pricina are caracter definitiv, calea de atac ce se poate exercita împotriva încheierii prin care s-a respins cererea de recuzare este aceea a recursului, în 5 zile de la comunicarea respectivei hotărâri. Recurenții supun căii extraordinare de atac o încheiere prin care s-a respins cererea de recuzare formulată în cadrul unui dosar având ca obiect un conflict de muncă aflat pe rolul instanței de apel, fiind incidență tz. II a art. 53 alin. (1) NCPC mai sus citat, respectiv calea de atac împotriva unei astfel de încheieri este recursul la instanța ierarhic superioară, și anume ICCJ. ICCJ constată că cererea de recurs a fost formulată de către reclamantul din dosar, în condițiile în care, la data declarării căii extraordinare de atac, (...) pricina nu era soluționată printr-o hotărâre definitivă, ci avea termen de judecată la data de (...), iar în prezent are termen de judecată la data de (...). În acest context, în absența unei hotărâri definitive alături de care să fie exercitată, astfel cum impun dispozițiile legale în materie, prezenta cale de atac, deși admisibilă, nu e deschisă petenților pe durata cercetării judecătorești în cadrul căreia s-a formulat cererea de recuzare respinsă, ci doar la finalul judecății, odată cu hotărârea prin care s-a soluționat cauza. Spre deosebire de încheierile prin care se încuviințează sau se respinge abținerea, ca și aceea prin care se încuviințează recuzarea, care nu sunt supuse vreunei căi de atac, posibilitatea atacării soluției de respingere a recuzării odată cu hotărârea prin care s-a soluționat cauza, are drept scop garantarea desfășurării normale și imparțiale a judecății, urmărind, însă, evitarea tergiversării soluționării cauzelor prin exercitarea a unor atare căi de atac în cursul judecății. Cum, în cauză, calea de atac a fost declarată anterior soluționării pe fond a cauzei, față de dispozițiile art. 53 alin. (1) tz. ultim., aceasta apare ca prematură. În această situație nu pot fi analizate criticile recurenților cu privire la modalitatea de respingere a cererii de recuzare, deoarece, în conformitate cu dispozițiile art. 248 alin. (1) NCPC. «Instanța se va pronunța mai întâi asupra excepțiilor de procedură, precum și asupra celor de fond care fac inutilă, în tot sau în parte, administrarea de probe noi ori, după caz, cercetarea în fond a cauzei»”.

Dec. ICCJ (SC I) nr. 587/2016 (www.scj.ro): „Textul legal anterior citat [art. 53 alin. (1) NCPC] instituie condiții speciale privind calea de acțiune împotriva încheierii de respingere a recuzării, și anume, că aceasta poate fi atacată numai de către părți și doar odată cu hotărârea prin care s-a soluționat cauza. Dispozițiile art. 53 alin. (1) NCPC mai stabilesc că, atunci când hotărârea prin care s-a soluționat pricina are caracter definitiv, calea de atac ce se poate exercita împotriva încheierii prin care s-a respins cererea de recuzare este aceea a recursului în 5 zile de la comunicarea respectivei hotărâri. Recurentul supune căii extraordinare de atac o încheiere prin care s-a respins cererea de recuzare formulată în cadrul unui dosar având ca obiect contestație în anulare aflat pe rolul CA (...), fiind incidentă tz. II a art. 53 alin. (1) NCPC mai sus citat, respectiv calea de atac împotriva unei astfel de încheieri este recursul la instanța ierarhic superioară, și anume ICCJ. ICCJ constată că cererea de recurs a fost formulată de către reclamantul din dosar, în condițiile în care, la data declarării căii extraordinare de atac, (...) pricina nu era soluționată printr-o hotărâre definitivă, iar în prezent are termen de judecată la data de (...). Spre deosebire de încheierile prin care se încuviințează sau se respinge abținerea, ca și aceea prin care se încuviințează recuzarea, care nu sunt supuse vreunei căi de atac, posibilitatea atacării soluției de respingere a recuzării

odată cu hotărârea prin care s-a soluționat cauza are drept scop garantarea desfășurării normale și imparțiale a judecării, urmărind, însă, evitarea tergiversării soluționării cauzelor prin exercitarea a unor atare căi de atac în cursul judecării. În acest context, în absența unei hotărâri definitive alături de care să fie exercitată, astfel cum impun dispozițiile legale în materie, prezenta cale de atac, deși admisibilă, nu e deschisă petentului pe durata cercetării judecătorești în cadrul căreia s-a formulat cererea de recuzare respinsă, ci doar la finalul judecării odată cu hotărârea prin care s-a soluționat cauza. Prin urmare, cum, în cauză, calea de atac a fost declarată anterior soluționării pe fond a litigiului, a cărui judecată nu este nici în prezent finalizată, față de dispozițiile art. 53 alin. (1) tz. ultim., aceasta apare ca prematură”.

Dec. ICCJ (SC I) nr. 1281/2016 (www.scj.ro): „Potrivit dispozițiilor art. 53 alin. (1) NCPC, încheierea prin care s-a respins recuzarea poate fi atacată numai de părți, odată cu hotărârea prin care s-a soluționat cauza. Când această din urmă hotărâre este definitivă, încheierea va putea fi atacată cu recurs, la instanța superioară, în termen de 5 zile de la comunicarea acestei hotărâri. Cf. art. 53 alin. (3) tz. II NCPC în cazul prevăzut la alin. (1) când instanța de recurs constată că recuzarea a fost greșit respinsă, ea va casa hotărârea, dispunând trimiterea cauzei, spre rejudecare, la instanța de apel sau, atunci când calea de atac a apelului este suprimate, la prima instanță. Din coroborarea dispozițiilor legale mai sus evocate rezultă că încheierea prin care s-a respins cererea de recuzare poate fi atacată cu recurs, la instanța ierarhic superioară, în termen de 5 zile de la comunicarea hotărârii prin care s-a soluționat cauza, prin pronunțarea unei hotărâri definitive, în sensul art. 634 NCPC. Prin urmare, în această situație, termenul de recurs curge de la comunicarea deciziei pronunțate în apel. Rațiunea acestei reguli, inserată în dispozițiile art. 53 alin. (1) NCPC, constă în necesitatea de a se înlătura posibilitatea de tergiversare a judecării în baza procesuală în care a fost respins incidentul procedural”.

Art. 54. Incompatibilitatea altor participanți. Dispozițiile prezentului capitol se aplică în mod corespunzător și procurorilor, magistraților-asistenți, asistenților judiciari și grefierilor.

• **JURISPRUDENȚĂ. Dec. ICCJ (SC I) nr. 1454/2016** (www.scj.ro): „Potriv. art. 50 alin. (1) NCPC, «abținerea sau recuzarea se soluționează de un alt complet al instanței respective, în compunerea căruia nu poate intra judecătorul recuzat sau care a declarat că se abține». Alin. (2) al aceluiași art. prevede «când, din pricina abținerii sau recuzării, nu se poate alcătui completul de judecată, cererea se judecă de instanța ierarhic superioară». Cf. art. 54 NCPC, aceste disp. se aplică, în mod corespunzător, și procurorilor, magistraților-asistenți, asistenților judiciari și grefierilor. În speță, ICCJ reține că potrivit relațiilor comunicate de CA (...) cu adresa din (...) și respectiv de Trib. (...) la data de (...), la data pronunțării încheierii din (...), când Trib. (...) a constatat imposibilitatea constituirii completului de judecată, la această instanță își desfășurau efectiv activitatea patru asistenți judiciari (...). Dintre aceștia au formulat declarații de abținere (...) asistenții judiciari (...) și (...). Și la data soluționării conflictului de competență la Trib. (...) își desfășurau activitatea patru asistenți judiciari. Prin urmare, constituirea completului de judecată era posibilă la nivelul Trib. (...), fiind aplicabile disp. art. 50 alin. (1) NCPC”.

• **UNIFICARE PRACTICĂ JUDICIARĂ. V. I.6.** Admisibilitatea abținerii/recuzării administratorului, după caz, a lichidatorului judiciar (Minuta întâlnirii președinților secțiilor specializate [foste comerciale] – ICCJ și CA, dedicată dezbaterii problemelor de practică neunitară în materia litigiilor cu profesioniști și insolvenței; Buc., 24-25 oct. 2022, inm-lex.ro).

Capitolul II Părțile

Art. 55. Enumerare. Sunt părți reclamantul și pârâțul, precum și, în condițiile legii, terțele persoane care intervin voluntar sau forțat în proces.